

Ainmhithe na hÉireann a shórtáil de réir a dtréithe

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le cártaí na spideoige agus an bhradáin amháin agus fiafraigh cad atá mar an gcéanna agus cad atá difriúil. Ainmnigh na téarmaí 'tréith', 'sórtáil' agus 'riail shórtála', ansin tabhair na sé chárta d'ainmhithe na hÉireann (spideoog, frog, gráinneog, seilide, bradán, beach) do gach grúpa le breathnú go géar orthu. Sórtálann na grúpaí uair amháin de réir cos, sciathán nó clúdaigh, roinneann siad dhá riail dhifriúla, agus ansin cuirtear na sé ainmhí céanna tríd an ngníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála' ar an gclár bán idirghníomhach. Taifeadtar an dara sórtáil (talamh/uisce nó an chaoi a ngluaiseann siad) ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, in éineacht leis an dá riail agus an fáth a raibh an dara riail úsáideach.

Cuspóirí foghlama

- Ainmhithe Éireannacha a chur i ngrúpaí de réir gnéithe infheicthe ar nós cosa, sciatháin, cleití, gainní, spíonta nó sliogán
- Na hainmhithe céanna a shórtáil arís le riail sórtála eile, ar nós gnáthóg nó gluaiseacht
- A mhíniú cén fáth a bhfuil an riail sórtála a roghnaíodh úsáideach

Roimh an gclog – ullmhúchán

Priontáil tacar amháin de shé chárta grianghraf fiadhúlra do gach grúpa an lá roimh ré. Leag amach suas le sé spás sórtála do gach grúpa (bileoga A3, tráidirí nó fonsaí) agus nótaí greamaitheacha nó páipéar garbh. Bíodh an ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála' réidh i mód taiscéalaíochta ar an gclár bán idirghníomhach, leis na sé ainmhí céanna.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
Cártaí grianghraf d'fhiadhúlra na hÉireann (spideog, frog, gráinneog, seilide, bradán, beach)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	líníochtaí líne simplí de na sé ainmhí céanna ar chárta garbh, agus an t-ainm scríofa faoi gach ceann
spásanna sórtála lipéadaithe (bileoga páipéir A3, tráidirí nó fonsaí)	6	grúpa	seomra ranga	sé bhileog de pháipéar garbh A3 nó A4, nó ciorcail chailce ar na deasca
páipéar garbh nó nótaí greamaitheacha mar mheabhrúchán ar an gcéad sórtáil	1	grúpa	seomra ranga	cúinne de pháipéar garbh an ghrúpa nó cúl bileoige a úsáideadh cheana
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	páipéar bán le dhá spás grúpála simplí tarraingthe ag an dalta

Pointe sábháilteachta

Níl aon ghuais shuntasach ann. Déan maoirseacht ar láimhseáil na gcártaí ionas go bhfanfaidh na tacair iomlán agus go bhfanfaidh spásanna an urláir saor ó fhonsaí agus ó thráidirí nuair a bhíonn na grúpaí ag bogadh timpeall.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Taispeáin cártaí na spideoige agus an bhradáin amháin; coinneigh na ceithre chárta eile agus a n-aghaidh síos. Glac trí nó ceithre fhreagra thapa faoi cad atá mar an gcéanna/difriúil, i bhfocail na bpáistí féin — ná hainmnigh rialacha sórtála fós.
- **Cad a chabhraíonn linn ainmhithe a ghrúpáil?:** Teilg an téacs gearr don chlár amháin. Léirigh timthriall amháin os ard leis an spideoig agus leis an mbradán: cuir ceist, tuar sciatháin, seiceáil na cártaí, tabhair faoi deara cleití i gcomparáid le lanna, agus socraigh gur maith an chéad riail é 'tá sciatháin aige'. Abair 'critéar' uair amháin, agus ansin cloígh le 'riail shórtála'.
- **Breathnaigh go géar ar na cártaí:** Tabhair nóiméad ciúin amháin leis na sé chárta, ansin siúil timpeall: 'Taispeánaigí an clúdach dom. Cé mhéad cos? Sciatháin nó eití?' Stiúir an comhrá i dtreo a bhfuil le feiceáil, ní i dtreo an bhia a itheann siad ná mothúchán.
- **Sórtáil de réir tréithe:** Tairg na trí riail atá ar an gclár agus lig do gach grúpa ceann amháin a roghnú. Tabhair cuairt ar gach grúpa agus fiafraigh: 'Cén riail atá agaibh? Taispeánaigí dom ainmhí amháin a bhí beagnach ag cur dallamullóg oraibh.' Tar éis thart ar naoi nóiméad, cuir stop leis an obair sa seomra; ardaíonn dhá ghrúpa a bhfuil rialacha difriúla acu cártaí grúpa amháin dá gcuid, agus déanann na breathnóirí tástáil an bhfanfadh an bradán sa ghrúpa sin faoina riail. Seiceáil go bhfuil nóta greamaitheach ar gach deasc leis an riail agus na grúpaí sula mbogann tú ar aghaidh ón gcéim seo.
- **Sórtáil chraobhach ar an gclár:** Oscail an ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála' i mód taiscéalaíochta. Tóg ainmhí amháin ag an am; freagraíonn na daltaí 'An bhfuil cosa aige?' agus ansin 'An bhfuil sciatháin aige?' fad a tharraingíonn tú é. Ná taispeáin crann críochnaithe ar dtús. Nuair a bheidh sé críochnaithe, fiafraigh cén cheist ab fhearr a roinn na hainmhithe agus déan nasc leis na grúpaí a d'úsáid clúdach ina ionad.
- **An dara sórtáil agus ár ndialann:** Bailigh na cártaí; fág an chéad nóta greamaitheach ar an deasc. Sa dara sórtáil, sórtálann siad de réir talamh/uisce nó de réir an chaoi a ngluaiseann an t-ainmhí — thart ar shé nóiméad. Ansin cuir chuig an Dialann Imscrúdaithe iad: an chéad sórtáil a chóipeáil ón nóta greamaitheach, an dara sórtáil a thaifeadadh, agus líne ghearr amháin a scríobh faoin bhfáth a raibh an dara riail úsáideach. Na daltaí a chríochnaíonn go luath, insíonn siad i gcogar ainmhí amháin a d'athraigh grúpa agus cén fáth.
- **Cén fáth a bhfuil an ghrúpáil tábhachtach:** Tosaigh go nithiúil — cén t-ainmhí a d'athraigh grúpa, cén riail ab fhusa a chur i bhfeidhm go cothrom — agus ansin céim ghearr amháin i dtreo obair ar fhiadhúlra na hÉireann: cuidíonn rialacha soiléire le daoine éin ghairdín a chomhaireamh, linnte a sheiceáil agus aire a thabhairt d'fhálta sceach agus d'aibhneacha. Cuir slacht ar na cártaí ina dtacair.

Cad ba cheart a fheiceáil

Crann craobhach: gan cosa = seilide, bradán; cosa ach gan sciatháin = frog, gráinneog; cosa agus sciatháin = spideog, beach. Talamh/uisce: talamh = spideog, gráinneog, seilide, beach; uisce = frog, bradán (cuirtear an frog leis an uisce mar gur san uisce a bhíonn froganna ag pórú; glac le socrú ar thalamh má thugtar cúis leis ón gcárta). Gluaiseacht: eitlíonn = spideog, beach; léimeann = frog; siúlann = gráinneog; snámhann = bradán; sníonn = seilide. Is gnách go dtagann socruithe aisteacha ó eití a mheascadh le sciatháin nó le cosa: seiceáil an cárta arís le chéile.

Míthuiscintí agus idirhabhálacha

- **Tugann na daltaí 'cosa' nó 'sciatháin' ar eití an bhradáin, nó deir siad go bhfuil iasc 'gan chlúdach'.** — Dírigh méar ar an gcárta: is é an clúdach an dromchla seachtrach — lanna ar an mbradán, cleití ar an spideog. Ní cosa ná sciatháin iad eití; pléigh eití faoi 'gan cosa / gan sciatháin'.
- **Ceapann na daltaí nach bhfuil ach riail shórtála amháin 'ceart', agus téann siad i bponc nuair a bhogann an dara riail ainmhí.** — Ardaigh na sé chárta céanna agus athluaigh go soiléir: na hainmhithe céanna, riail nua, grúpaí nua — sin an pointe. Fiafraigh cén t-ainmhí a bhog agus cén fáth a n-oibríonn an riail nua fós.
- **Áitíonn grúpaí nach mór gur ainmhí talún amháin é an frog, nó cumann siad tríú catagóir gnáthóige.** — Coinnigh an tsórtáil dhá chatagóir d'ainmhithe na hÉireann: cuir an frog le hainmhithe na linne/na habhann mar go dteastaíonn uisce uathu le pórú. Má chuireann siad ar thalamh é agus má thugann siad údar leis ón gcárta (craiceann mín nó léimeanna), glac leis an socrú réasúnaithe — ná hoscail tríú spás.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tairg an riail cosa / gan cosa amháin agus dhá spás sórtála; cuir ag obair i mbeirteanna iad ag bord an mhúinteora chun an clúdach ar gach cárta a ainmniú sula gcuireann siad in áit é. • Lig dóibh an nóta greamaitheach ón gcéad sórtáil a chóipeáil isteach sa dialann le páirtí, agus scríobh tusa líne na rialach dóibh más gá.	• Tar éis na chéad sórtála, iarr orthu tréith amháin a aimsiú atá ar gach cárta agus tréith amháin nach bhfuil ach ar chuid acu. • Sa dara sórtáil, spreag iad le 'cén fáth a bhfuil an riail seo úsáideach?' sula scríobhann siad an líne sa dialann.	• Ceadaiigh dóibh grúpa a roinnt tuilleadh (mar shampla, cosa agus sciatháin seachas cosa gan sciatháin) ach amháin más féidir leo an riail nua a ainmniú os ard. • Na daltaí a chríochnaíonn go luath, ainmníonn siad ainmhí amháin a d'athraigh grúpa idir an dá shórtáil agus míníonn siad cén fáth, agus ansin déanann siad measúnú an roinnfeadh céad cheist dhifriúil ar an gcrann na hainmhithe chomh glan céanna.

Nasc traschuraclaim

Ceangail é seo le tacair agus sórtáil sa Mhatamaitic — na sé rud céanna, tréithe difriúla, grúpaí difriúla — agus le gnáthóga fála sceach, gairdíní agus aibhneacha na hÉireann in OSCE (Oideachas Sóisialta, Comhshaoil agus Eolaíoch).

